

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
“КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО”
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.О.ДЕКАНА ФСП

Яна ЦИМБАЛЕНКО

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« 28 » вересня 2020 р.

УКРАЇНА У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

назва навчальної дисципліни)

(шифр за ОНП (2020) В 2)

ПРОГРАМА навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий) рівень
(назва освітньо ступеня)

спеціальністю 032 Історія та археологія
(шифр і назва)

Освітня програма Історія
(назва)

Ухвалено методичною комісією
факультету соціології та права
(назва факультету, інституту)

Протокол № 1 від 28 вересня 2020р.

Голова методичної комісії
Костянтин ПОПОВ
(підпис) (ініціали, прізвище)

« 28 » вересня 2020 р.

Київ - 2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

проф. каф. історії, проф., д.і.н. Тарнавський Ігор Станіславович

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

доц. каф. історії, доц., к.і.н. Чолій Сергій Васильович

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Програму затверджено на засіданні кафедри Історії
(повна назва кафедри)

Протокол від “ 10 ” вересня 2020 року № 2

Завідувач кафедри історії
(голова НМКУ 032 «Історія та археологія», гарант ОНП доктора філософії «Історія»)

(підпис)

(Світлана КОСТИЛЄВА)

(ініціали, прізвище)

“ 10 ” вересня 2020 року

Програму ухвалено на засіданні НМКУ 032 «Історія та археологія»
(протокол №2 від 10.09.2020р.)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни Україна у контексті світової цивілізації

складена відповідно до освітньої програми (ОНП-2020) «*Історія*»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(рівень вищої освіти)

спеціальності 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна належить до циклу *професійної підготовки* навчальних дисциплін - *для здобуття універсальних компетентностей дослідника*

Статус навчальної дисципліни вибіркова

Обсяг навчальної дисципліни 3,5 (105год) кредитів ЄКТС.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна (кредитний модуль) викладається в 4-му семестрі 2-го курсу навчання з освітньо-наукової програми «*Історія*» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня «*доктор філософії*»

В структурно-логічній схемі програми підготовки фахівця навчальної дисципліни:

забезпечують такі навчальні дисципліни першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти як «Історія України», «Всесвітня історія», «Політологія», «Філософія», «Соціологія» та інших. Дисципліна забезпечує базові теоретичні знання та практичні навички з історії світових цивілізацій та знаходиться у тісному зв'язку з іншими історичними дисциплінами.

забезпечує формування наукового світогляду аспірантів із освітньо-наукової програми «*Історія*» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, допомагає набути системні знання, зрозуміти багато історичних процесів минулого й сучасності, та може стати основою для підготовки розділів дисертаційної роботи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета навчальної дисципліни:

- показати основні етапи розвитку українського суспільства в контексті теорії цивілізацій. Особлива увага в курсі приділяється впливу та визначенню ознак глобальних та регіональних цивілізацій на суспільство України та на визначення її місця в колі світових цивілізацій. На основі сучасних досягнень української та зарубіжної історіографії сформуванати у

аспірантів розуміння сутності історичних процесів, сприяти формуванню їхньої історичної свідомості. На основі цих знань вони мають набути низку таких **компетентностей** (здатностей):

ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень, системного наукового мислення на основі загального культурного кругозору та фахових компетентностей історика-дослідника
ЗК 3	Здатність проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей, синтезувати теоретичні знання (концепції) з результатами власних досліджень.
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
ЗК 6	Здатність дотримуватись морально-етичних правил поведінки, етики досліджень, характерних для учасників академічного середовища, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях
ЗК 9	Здатність до саморозвитку та самовдосконалення
ФК 1	Здатність самостійно організовувати науково-дослідницьку діяльність, генерувати нові ідеї та аналітичні підходи при створенні власних дослідницьких програм і проєктів, використовуючи сучасні теорії, методи та інформаційно-комунікаційні технології
ФК 3	Здатність до критично-оцінювального ставлення до історичної спадщини попередніх поколінь дослідників, їх досвіду, а також результатів сучасних досліджень, виявлення й аргументованої критики фальсифікованих і псевдонаукових розробок за спеціальністю історія та археологія
ФК 4	Здатність до критично-оцінювального ставлення до різних типів історичних джерел, активного використання їх у власних наукових працях
ФК 6	Здатність забезпечувати високий рівень якості власних наукових та науково-методичних праць
ФК 7	Здатність визначати, науково обґрунтовувати та критично оцінювати перспективні наукові проблеми в рамках спеціальності історія та археологія й пропонувати шляхи їх вирішення
<p>На основі отриманих знань аспіранти набувають здатність:</p> <ul style="list-style-type: none"> — робити висновки і узагальнення, застосовувати історичний досвід для розуміння та визначення ролі й місця України у системі світової цивілізації; — проводити наукові диспути і дискусії, аргументовано відстоювати власну позицію. 	

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни¹.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набудуть таких загальних **програмних результатів навчання**:

ПРН 2	Уміти на основі знань шукати й верифікувати різнотипні джерела, формувати з них джерельну базу достатню для вирішення конкретних дослідницьких завдань
ПРН 3	Знати й уміти використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології у практиці наукового дослідження та в освітньо-педагогічній діяльності
ПРН 9	Знати основи етики досліджень та принципів академічної доброчесності в науковій і освітній (педагогічній) діяльності й уміти їх дотримуватися
ПРН 10	Уміння презентувати результати дослідження у фаховому середовищі та для широкого загалу
ПРН 12	Уміти на основі знань завершити оригінальне наукове дослідження у формі структурованої дисертаційної роботи, забезпеченої необхідним науковим апаратом

В результаті вивчення дисципліни аспіранти:

а) зможуть дізнатися про:

- історію розвитку філософської думки та мати уявлення про цивілізаційний процес як філософську категорію;
- різні підходи до вивчення цивілізацій;
- основні етапи та тенденції розвитку цивілізацій в історичному процесі;
- основні засади цивілізаційного підходу до вивчення історії людства;
- основні процеси, які відбувалися і тривають протягом всієї історії людства;
- методiku опрацювання наукової літератури та джерельних публікацій з дисципліни;
- українську історіографію з цивілізаційним підходом;
- різні підходи українських вчених щодо визначення місця України в системі світових цивілізацій;

б) навчатися:

- застосовувати знання з історії світових цивілізацій для формування загальної картини світової історії;

---

¹ Завдання вивчення навчальної дисципліни подаються у вигляді системи знань та умінь із зазначенням певного рівня їх сформованості (Рекомендується використовувати таксономію Б. Блюма), що дозволяє визначити необхідний рівень оволодіння навчальним матеріалом та розробити засоби діагностики навчальних досягнень студентів. Узагальнені знання і уміння, що зазначені в освітній програмі надаються з відповідними кодами

- співставляти та аналізувати основні етапи розвитку цивілізацій з проявами розвитку суспільства на теренах України;
- аналізувати та виокремлювати гетерогенні ознаки локальних цивілізацій, на прикладі України;
- визначити перспективи розвитку України на майбутнє;
- здійснювати відбір необхідної інформації з наявних джерел та літератури;
- здійснювати наукову історичну експертизу;
- критично аналізувати різноманітну історичну інформацію, самостійно мислити і формувати власні уявлення про той чи інший період в історичному розвитку держав, народів, світу;
- використовувати знання з історії цивілізацій в процесі викладання історичних дисциплін.

в) отримують досвід з:

- здійснення наукового аналізу історичного минулого українського суспільства, його духовного надбання, отримання навичок дослідницької роботи; вдосконалення вміння працювати з науковою літературою.

2. Зміст навчальної дисципліни

Розділ І. Українські землі під впливом Сходу, Заходу та Півдня (від античності і до першої половини XVII ст.)

Тема 1.1. Українські землі як контактна зона цивілізаційних впливів у добу античності та раннього середньовіччя.

Вступ. Питання цивілізації в українській та світовій історіографії. Поняття «чіфдом» та потестарної структури суспільства. Протоцивілізаційні утворення. Трипільська культура в контексті цивілізацій. Ознаки первісних цивілізацій. Поняття «цивілізація».

Антична доба та антична культура. Грецька колонізація Північного Причорномор'я та контакти з Великою Скіфією та землеробським населенням. Скіл, Анархасіс. Значення античних міст. Черняхівська культура як посередник римських впливів. Номади : гуни, авари, хозари, печеніги, половці, монголо-татари, кримські татари.

Тема 1.2. Українське суспільство в добу пізнього середньовіччя та ранньомодерну добу (до початку XVII ст.).

Візантія, Західна Європа, Київська Русь – інтереси та точки зіткнення. Візантійська культура та впливи на слов'ян. Династичні зв'язки Київської Русі як показник інтенсивності контактів. Політичні зв'язки з Західною Європою в середньовіччі. Християнство як чинник цивілізації. Особливості християнства східного та західного обряду. Боротьба за автономію в церковних справах на Русі. Контакти з Папою Римським. Розвиток середньовічного міста, особливості

запровадження Магдебурзького права в Україні.

Ренесанс в Європі та Україні: ознаки і тенденції. Освіта, книгодрукування, наука. Інтеграція українських земель у польській державі. Реформація та Контрреформація: їх прояви в Україні. Люблінська і Берестейська унії та їх наслідки. Козацтво – український феномен чи загальноєвропейська закономірність? Європейські аналоги українських козаків: хорватські граничари, угорські секеї, донське козацтво. Українські козаки від Запорізької Січі до державності. Адміністративний, судовий, територіальний устрій Війська Запорізького. Демократичні засади.

Розділ II. Українські землі під впливом Сходу, Заходу та Півдня (друга половина XVII – кінець XIX ст.)

Тема 2.1. Українське суспільство в Нову добу.

Посередництво української інтелігенції в поширенні європейських цінностей в Російській імперії XVII – поч. XVIII ст. Роль Києво-Могилянської Академії. Вестернізація Російської імперії Петром I. Українські землі під впливом Російської імперії та Речі Посполитої: особливості розвитку. Ідея сарматизму в польському та українському соціумі. Українське суспільство у загальноєвропейських процесах XIX ст. «Весна народів». Формування української модерної нації в складі Австро-Угорської імперії. Формування громадянського суспільства Галичини.

Розділ III. Місце України в системі світових цивілізацій.

Тема 3.1. Українське суспільство в Новітній час (XX ст. – поч. XXI ст.).

Радянська «квазіцивілізація» чи євразійська цивілізація. Особливості розвитку східних та західних земель України в радянський період. Місце України в системі світових цивілізацій. Поняття локальної (регіональної) цивілізації, глобальної та всесвітньої цивілізацій. Гомогенізовані та гетерогенізовані особливості цивілізацій.

Внесок української історіографії XIX – I чверті XX століття в історію світових цивілізацій: А. Метлинський, М. Ковалевський, С. Томашівський, І. Кривецький. Сучасна українська історіографія в історії цивілізацій: Ю.Павленко, О. Моця, О. Рафальський, М. Горелов, Л. Залізник, В. Брехуненко, С. Леп'явко, Г. Касьянов, Л. Шкляр, В. Скоблик та інші.

3. Заплановані види навчальної діяльності та методи навчання

Під час вивчення курсу «Україна у контексті світової цивілізації»

заплановані такі види навчальних занять: лекції та семінарські заняття.

Також передбачені наступні види індивідуальних завдань:

- виконання експрес-контролів на лекціях,
- самостійна робота аспіранта по темах визначених викладачем,
- написання *реферату*.

Основні методи навчання²

Також під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються наступними методами і технологіями:

1) методи проблемного навчання (проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий (евристична бесіда) і дослідницький метод);

2) особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», ділові ігри, наукова дискусія, експрес-конференція, круглий стіл);

3) інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи аспірантів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять). Розробка і застосування на основі комп'ютерних і мультимедійних засобів творчих завдань, доповнення традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережевих комунікаційних можливостей (інтернет-семінар).

Курс навчальної дисципліни «Україна у контексті світової цивілізації» розроблений на основі принципу конструктивного вирівнювання, що дає змогу передбачити необхідні навчальні завдання й активності, потрібні аспірантам для досягнення очікуваних результатів навчання, а потім спроектувати навчальний процес так, щоб максимально збільшити можливості здобувачів досягти бажаних результатів. У центрі освітнього процесу перебуває аспірант – суб'єкт навчання і майбутній науковець.

Під час навчання і для взаємодії з аспірантами застосовуються стратегії активного навчання, які визначаються такими методами і технологіями:

- на **лекціях** застосовується пояснювально-ілюстративний метод, який дає аспірантам змогу отримати знання з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник (презентацію) в «готовій» формі. Вони сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в рамках репродуктивного (відтворюального) мислення. Цей метод дає змогу передавати аспірантам великий масив інформації.

---

² Активні методи навчання у вищому навчальному закладі / М. Дяченко-Богун // [Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2014_14_14). - 2014. - Вип. 14. - С. 74-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2014_14_14

Також на лекціях активно застосовується метод проблемного викладення матеріалу. Під час заняття педагог ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів та показує спосіб рішення завдання. Зі свого боку аспіранти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки педагога.

- на **семінарських заняттях** застосовується частково-пошуковий (евристична бесіда) і дослідницький методи тому, що вони допомагають в організації активного пошуку рішення, висунутого під час навчання, і виконання пізнавальних завдань. Під час занять аспіранти самостійно вивчають літературу, джерела й виконують інші пошукові завдання. Ці методи дають змогу активізувати мислення здобувачів, викликають їхню зацікавленість до пізнання.

Під час навчання ще застосовуються особистісно-орієнтовані (розвивальні) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», ділові ігри, наукова дискусія). Також використовуються інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер навчання та активізацію самостійної роботи аспірантів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відеопідтримки навчальних занять).

3.1 Лекційні заняття

З дисципліни рекомендується проведення 11 /12 лекційних занять. на яких планувати проведення експрес контролів..

Студенти об'єднуються у лекційні потоки.

На лекціях розглядаються ключові теоретичні питання дисципліни, закладається підґрунтя для підготовки до семінарських занять, виконання самостійної роботи.

Приблизна тематика лекційних занять

№ п/п	Назва теми лекційного заняття
1	Українські землі як контактна зона цивілізаційних впливів у добу античності та раннього середньовіччя
2	Українське суспільство в добу пізнього середньовіччя та ранньомодерну добу (до початку XVII ст.)
3	Українське суспільство в Нову добу
4	Українське суспільство в Новітній час (XX ст. – поч. XXI ст.).

3.2. Семінарські заняття

З дисципліни рекомендується проведення 7 / 11 семінарських занять на

яких планувати проведення модульної контрольної роботи.

Семінарські заняття проводяться у навчальних групах чисельністю 8-10 студентів.

Семінарські заняття мають за мету розвиток у студентів уміння працювати з історичними джерелами, навчально-методичною, історичною та суспільно – політичною літературою, готувати виступи, формулювати і відстоювати власну позицію, приймати активну участь у дискусії в тому числі підготовка тез (під керівництвом викладача) до виступу на відповідних секціях під час проведення студентських науково-практичних конференцій

№ п/п	Назва теми семінарського заняття
1	Радянська «квазіцивілізація» чи євразійська цивілізація.
2	Особливості розвитку східних та західних земель України в радянський період.
3	Місце України в системі світових цивілізацій. Поняття локальної (регіональної) цивілізації з гетерогенізованими особливостями.
4	Сучасна українська історіографія в історії цивілізацій.

3.3. Індивідуальне завдання

З навчальної дисципліни рекомендовано проведення індивідуального семестрового завдання у формі *реферату*.

Метою підготовки реферату є поглиблене вивчення актуальних для фахівців-істориків проблем наукової теорії та методології історії.

Приблизна тематика (реферату):

1	Черняхівська культура (вельбарська культура) як приклад північного впливу європейців.
2	Візантійські впливи на слов'янський світ. Міжнародні відносини Київської Русі.
3	Ю. Павленко та його передісторія слов'ян.
4	Історія України –Руси в концепції Тойнбі.
5	Трипільська культура в контексті цивілізацій.
6	Хазарія та Київська Русь – інтереси та точки зіткнення.
7	Династичні зв'язки Київської Русі з західною Європою.
8	Реформація та Контрреформація: їх прояви в Україні
9	Українські землі Середньовіччя очима іноземців.
10	Козацька цивілізація – аргументи та спростування.
11	Ідея сарматизму в польському та українському соціумі.
12	Культурницька місія представників Києво-Могилянської Академії в

	Російській імперії.
13	Цивілізаційна ідентичність України: особливості становлення та виклики сучасності
14	Проблеми цивілізаційної визначеності сучасної України.
15	Питання євразійської та «квазірадянської» цивілізацій.
16	Українське козацтво в світлі цивілізаційного підходу.
17	Українські землі під впливом Російської імперії та Речі Посполитої: особливості розвитку
18	Вплив Переяславського договору 1654 року на цивілізаційні процеси в Україні.
19	Посередництво української інтелігенції в поширенні європейських цінностей в Російській імперії XVII – поч. XVIII ст.
20	Вплив Великої війни 1914 – 1918 рр. на цивілізаційні процеси в Україні.
21	Релігія як цивілізаційний чинник політичного життя держав.
22	Україно-російські культурні зв'язки: історія та сьогодення.
23	Гетерогенні ознаки локальних цивілізацій.
24	Сучасна українська історіографія в історії цивілізацій: Ю.Павленко, О. Моця, О. Рафальський, М. Горелов, Л. Залізник, В. Брехуненко, С. Леп'явко, Г. Касьянов, Л. Шкляр, В. Скоблик та інші.

4. Оцінювання результатів навчання

З навчальної дисципліни семестрова атестація проводиться у виді екзамену.

Екзамен приводиться письмово (усно).

Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна рейтингова система і університетська шкала оцінювання.

Для діагностики успішності навчання аспірантів рекомендується застосовувати **екзаменаційний** білет.

Екзаменаційний білет складається із двох проблемних питань.

На екзамені аспіранту не дозволяється користуватись додатковим матеріалом (обладнанням).

Зразок екзаменаційного білету та завдання до нього додаються в додатку «**Діагностика результатів навчання**» (додаток А).

5. Рекомендована література

Список додаткової літератури призначений для поглибленого вивчення окремих розділів, тем або навчального курсу у цілому.

5.1. Базова:

1. Історія України: Джерельний літопис. – К.: КВІЦ, 2012. – 832 с.

2. Історія України від найдавніших часів до сьогодення: збірник док. і матеріалів / За заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес. — К.; Чернівці : Книга XXI, 2008. — 1100 с.
3. Історія України: Хрестоматія: у 2-х ч. — Вид. 2-ге перероб. і доп. / Упор. С. М. Клапчук (керівник), Б. І. Білик, Ю. А. Горбань та ін. — К. : ІЗМН, 1996. — Ч. 1. — 372 с.; Ч. 2. — 336 с.
4. Історія України (соціально-політичні аспекти): Хрестоматія / Автор-упорядник С. О. Костилева. — К. : НТУУ «КПІ», 2009. — 338 с.
5. Голубин Р.В. История мировых цивилизаций. Хрестоматия / Р.В. Голубин, А.С. Сорокин, А.П. Коротышев. — Нижний Новгород: Нижегородский госуниверситет, 2014. — 293 с

5.2. Додаткова література

6. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Станом на 1 жовтня. 2011р. — Х. : Фактор, 2011. — 128 с.
7. Сравнительное изучение цивилизаций : хрестоматия / коллект. автор., Ерасов, Борис Сергеевич. — М. : Аспект Пресс, 2001. — 556 с.
8. Хрестоматия по истории мировых цивилизаций / Под ред. В.П.Будановой. — М., 2004.
9. Білоусько О.А. Україна давня: євразійський цивілізаційний контекст / О.А. Білоусько. — К, 2002.
10. Горелов М.Є. Цивілізаційна історія України. (Нариси) /М.Є. Горелов, О.П. Моця, О.О. Рафальський. — К.: ТОВ УВПК "ЕксОб", 2006. — 632 с.
11. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації / Ф. Дворнік. — К., 2000.
12. Джеджора О. Історія Європейської Цивілізації / О. Джеджора. - Львів, 1999.
13. Залізняк Л. Україна в колі світових цивілізацій / Л. Залізняк. — К., 2006.
14. Павленко Ю.В. Історія світових цивілізацій. Навч. посібник. Вид. 3-тє, стереотип. / Відп. ред. та автор вст. слова С. Кримський /Ю.В. Павленко. — К.: Либідь, 2001. — 360 с.
15. Радугин А.А. Методологические принципы изучения общества. Многообразие социального опыта, культур и цивилизаций в философии истории А.Тойнби // Радугин А.А. Философия: Курс лекций. 2-е изд., перераб. и дополн / А.А. Радугин. — М.: Центр, 2001. — 261 с.
16. Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории: Сборник / Пер. с англ. — 2-е изд. / А.Дж. Тойнби. — М.: Айрис-пресс, 2003. — 592 с.

17. Хачатурян В.М. История мировых цивилизаций: Методическое пособие к учебнику 10- 11 классов. Изд. 1-е 2-е / В.М. Хачатурян. – М.: Дрофа. 2002. – 256 с.
18. Цивілізація: історія поняття. Історичний процес як множина цивілізацій. Мо- надологічне розуміння цивілізацій // Філософія: Навч. посібник /За ред. І.Ф.Надольного. – К.: Вікар: Знання, 1998. – 624 с.
19. Цивилизационные модели современности и их исторические корни / Пахомов Ю.Н., Крымский С.Б., Павленко Ю.В. и др. – К.: Наукова думка, 2002. – 630 с
20. Шевченко Ігор. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття / Ігор Шевченко / авторизований переклад з англійської Марії Габлевич, під редакцією Андрія Ясіновського. Львів: Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії 2001. – 250 с.
21. Шкляр Л. Цивілізаційна ідентичність України: особливості становлення та виклики сучасності/ Л.Шкляр // Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку. – К., 2010. – С.115-134.
22. Шпенглер О. Закат Европы. Образ и действительность. – Минск: ООО —Попурри / О. Шпенглер. – 1998. – 688 с.
23. Андрущенко (Гринько) С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі / С. В. Андрущенко (Гринько). – Київ : Логос, 2005. – 288 с.
24. Баран В.Ц. Давні слов'яни. – К., 1998.
25. Бжезинский З. Великая шахматная доска / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 1999. – 254 с.
26. Буданова В.П. История мировых цивилизаций / В.П.Буданова– М., 2004.
27. Геополітика : енциклопедія / Є. М. Суліма, М. А. Шепелев, І. П. Білецький [та ін.]. – Київ : Знання, 2013. – 919 с.
28. Глобалізація і безпека розвитку / Білорус О.Г., Лук'яненко Д.Г. та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
29. Горелов М. Проблеми цивілізаційної визначеності сучасної України/ М. Горелов, О. Рафальский// Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку. – К., 2010. – С.134 -146.
30. Жигунин В.Д. Древность и современность. Человечество на пути к синтезу / В.Д. Жигунин. – Казань, 2000.
31. Ионов И.Н. Теория цивилизаций: от античности до конца XIX в. / И.Н. Ионов, В.М. Хачатурян. – СПб., 2002.
32. Касьянов Г.В. Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування / Г.В. Касьянов // Український історичний журнал. – 2006. – №4.

33. Кривошея В. Українське козацтво в світлі цивілізаційного підходу / В. Кривошея // Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: зб. наук. пр. – К., 2004. – С. 364 – 373.
34. Кузык Б. Н. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее : в 2 т. / Б. Н. Кузык, Ю. В. Яковец. — М. : Институт экономических стратегий, 2006. — Т. 1 : Теория и история цивилизаций. — 768 с.
35. Леп'явко С. Великий Кордон Європи як фактор становлення українського козацтва (XVI ст.) / С. Леп'явко. – Запоріжжя, 2001.
36. Моисеева Л.А. История цивилизаций: Курс лекций / Л.А. Моисеева. – Ростов н/Д, 2000.
37. Наливайко Д. Очима Заходу: Рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст. / Д. Наливайко – К., 1998.
38. Павленко Ю.В. Евразийство и цивилизационная природа постсоветского пространства // Наука та наукознавство. – 2001, № 2. – С.11-22.
39. Павленко Ю.В. Глобалізація та її протиріччя // Наука та наукознавство. – 2000, № 3. – С. 11–23.
40. Павленко Ю.В. Культурно-языковые противоречия глобализации // Мова і культура. Вип. 3. Т. I. Філософія мови і культури. – К., 2001. – С. 111–114.
41. Павленко Ю.В. Соціокультурні аспекти інтеграції України у світові економічні структури// Економіка і прогнозування. – 2001. – № 3. – С. 60–61.
42. Потульницький В. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII – XX ст. / В. Потульницький – К, 2002.
43. Рафальський О. Вплив Переяславського договору 1654 року на цивілізаційні процеси в Україні /О. Рафальський // Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: зб. наук. пр. – К., 2004. – С. 185 – 191.
44. Реєнт О. Вплив Великої війни 1914 – 1918 рр. на цивілізаційні процеси в Україні/ О. Реєнт// Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: зб. наук. пр. – К., 2004. – С. 89 – 95.
45. Скоблик В.П. Історія України-Руси XI – XVIII ст. у контексті міжцивілізаційних відносин /В.П. Скоблик// Український історичний журнал. – 1998.– №5.
46. Терещенко Ю.І. Україна і європейський світ / Ю.І. Терещенко.– К, 1996.
47. Толочко П.П. Київська Русь (серія «Україна крізь віки», том 4) / П.П. Толочко, Толочко А.П.– К, 1998.
48. Февр Л. Цивилизация: эволюция слова и группы идей // Бои за историю / Февр, Люсьен, Бобович, А. А., Гуревич, А. Я., АН СССР. — М. : Наука, 1991. — С. 239—281. — 629 с.

49. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? / С. Хантингтон // Полис. – № 3. – С. 30–49.

5.3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.vostlit.info/haupt-Dateien/index-Dateien/P.phtml> / Бібліотека текстів Середньовіччя - "Восточная Литература"
2. <http://histori.com.ua> / Сайт з історії світових цивілізацій
3. <http://istoryk.in.ua/> Український історик
4. <http://www.history.org.ua/> Історія України
5. <http://www.rhistory.ru/Istochniki.html> / Древняя Русь в свете зарубежных источников. Хрестоматия
6. <http://www.encyclopedia.ru/> Світ енциклопедій
7. <http://www.vostlit.info/> Сайт історичних джерел
8. <http://www.infoliolib.info/> Університетська електронна бібліотека In Folio
9. <http://www.mirknig.com/history/> Книги з історії
<http://www.shpl.ru/> Державна Публічна Історична бібліотека

ДІАГНОСТИКА
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
з навчальної дисципліни
«Українська історична біографістика»

Зразок екзаменаційного білету

(Форма Н Н-5.04)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти _____ **третій (освітньо-науковий)** _____
(назва ступеня)

Спеціальність 032 Історія та археологія _____
(код і назва напряму підготовки)

Освітня програма Історія та археологія _____
(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна Україна у контексті світової цивілізації _____
(назва)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1   *Питання з I блоку питань*

2   *Питання з II блоку питань*

Затверджено на засіданні кафедри Історії _____
(назва кафедри)

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ Костилова С.О. _____
(підпис) (Прізвище та ініціали)

ПИТАННЯ для формування екзаменаційних (залікових) білетів *

Питання I з блоку питань I

1. Питання цивілізації у світовій історіографії XIX – XX ст.

2. Протоцивілізаційні утворення.
3. Трипільська культура в контексті цивілізацій.
4. Ознаки первісних цивілізацій. Поняття «цивілізація».
5. Антична доба та антична культура.
6. Грецька колонізація Північного Причорномор'я та її контакти з Великою Скіфією.
7. Черняхівська культура як посередник римських впливів.
8. Номади і Київська Русь: печеніги, половці, монголо-татари.
9. Візантія та Київська Русь.
10. Хазарія та Київська Русь – інтереси та точки зіткнення.
11. Візантійська культура та впливи на слов'ян.
12. Династичні зв'язки Київської Русі з західною Європою.
13. Християнство як чинник цивілізації.
14. Особливості християнства східного та західного обряду.
15. Особливості запровадження Магдебурзького права в Україні.
16. Ренесанс в Європі та Україні: ознаки і тенденції.

Питання II з блоку питань II

1. Інтеграція українських земель у польській державі.
2. Реформація та Контрреформація: їх прояви в Україні.
3. Люблінська і Берестейська унії та їх наслідки.
4. Козацтво – український феномен чи загальноєвропейська закономірність?
5. Європейські аналоги українських козаків: хорватські граничари, угорські секеї, донське козацтво.
6. Адміністративний, судовий, територіальний устрій Війська Запорізького. Демократичні засади.
7. Посередництво української інтелігенції в поширенні європейських цінностей в Російській імперії XVII – поч. XVIII ст.
8. Українські землі під впливом Російської імперії та Речі Посполитої: особливості розвитку.
9. Ідея сарматизму в польському та українському соціумі.
10. Українське суспільство у загальноєвропейських процесах XIX ст. «Весна народів».
11. Формування української модерної нації в складі Австро-Угорської імперії.
12. Радянська «квазіцивілізація» чи євразійська цивілізація.
13. Особливості розвитку східних та західних земель України в радянський період.
14. Місце України в системі світових цивілізацій. Поняття локальної (регіональної) цивілізації, глобальної та всесвітньої цивілізації.

15. Внесок української історіографії XIX – I чверті XX століття в історію світових цивілізацій.
Сучасна українська історіографія з історії цивілізацій.

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНУ КОНТРОЛЬНУ РОБОТУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти Третій (освітньо-науковий)

спеціальність 032 Історія та археологія

Освітня програма Історія

форма навчання Денна

Навчальна дисципліна Теорія та методологія історичних досліджень

Модульна контрольна робота № _____

1

....

13

Викладач _____

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

1. Вплив Першої світової війни 1914 – 1918 рр. на цивілізаційні процеси в Україні.
2. Радянська «квазіцивілізація» чи євразійська цивілізація.
3. Релігія як цивілізаційний чинник політичного життя держав в Новітній час.
4. Особливості розвитку східних та західних земель України в радянський період.
5. Питання євразійської та «квазірадянської» цивілізацій.
6. Місце України в системі світових цивілізацій.
7. Поняття локальної (регіональної) цивілізації, глобальної та всесвітньої цивілізацій.
8. Гомогенізовані та гетерогенізовані особливості цивілізацій.
9. Внесок української історіографії ХІХ – першої чверті ХХ століття в історію світових цивілізацій
10. Сучасна українська історіографія з історії цивілізацій.
11. Цивілізаційна ідентичність України: особливості становлення та виклики сучасності.
12. Проблеми цивілізаційної визначеності сучасної України.